

funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013, Warszawa 2008 r., s.8.

4. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Kontrola w zakresie Funduszy Unii Europejskiej, podstawowe zasady działań kontrolnych, wykrywanie nieprawidłowości i ich konsekwencje, Warszawa 2007r., s.7.

~Практичне використання можливостей оперативної підтримки Інтерполу в боротьбі з торгівлею людьми~

~Praktyczne możliwości wykorzystania wsparcia operacyjnego Interpolu w zwalczaniu handlu ludźmi~

Лабуз П. (Łabuz P.), професор кафедри кримінального права Вищої школи права та управління в Жешуві–Перемишлі (Республіка Польща), доктор права

Саф'янські Т. (Safjański T.), професор кафедри кримінального права Вищої школи права та управління в Жешуві–Перемишлі (Республіка Польща), доктор права

Міцхалські М. (Michalski M.), Університет Івана Коцхановського в Кієлцах (Республіка Польща), доктор права

Доповідь присвячена аналізу практики використання можливостей оперативної підтримки ІНТЕРПОЛУ в боротьбі з торгівлею людьми. Проаналізовано чинне законодавство ЄС, а також низка міжнародних нормативно-правових актів, окреслені шляхи вдосконалення діяльності цієї міжнародної організації.

Zwalczanie przestępczości handlu ludźmi ze zważeniu na transgraniczny wymiar tego procederu wiąże się z koniecznością ścisłej współpracy międzynarodowej w celu zapewnienia szybkiego i skutecznego ścigania sprawców przestępstwa. Nierzadko dopiero spojrzenie na kontekst międzynarodowy uwidacznia cały proces handlu ludźmi i jego

poszczególne etapy: werbowanie, transport i eksploatację. To zaś pozwala na zlikwidowanie działalności zorganizowanych grup przestępczych na wszystkich etapach prowadzonego przez nich procederu [1]. Reakcja na handel ludźmi powinna być stanowcza i mieć na celu zarówno zapobieganie przestępstwom i ich ściganie, jak i ochronę pokrzywdzonych [2].

Elastyczność i pomysłowość działania sprawców, którzy dostosowują się do nowych warunków sprawia, że zmienia się pojęcie handlu ludźmi i rozszerzane jest o kolejne, nieznane dotąd formy tego procederu [3]. Żadne państwo na świecie nie może zrezygnować z rozpoznawania środowiska przestępczego, a więc z aktywności organów ścigania, wtedy, gdy mogą one jedynie przypuszczać, iż fakt popełnienia przestępstwa nie jest wykluczony. Obowiązek ścigania przestępstw realizowany jest równocześnie na dwóch płaszczyznach: formalno – procesowej, określonej przez przepisy kodeksu postępowania karnego [4] oraz na płaszczyźnie operacyjnej, określonej w tzw. ustawach policyjnych [5].

Współpraca międzynarodowa

Międzynarodowa Organizacja Policji Kryminalnej (ang. *International Criminal Police Organization*) zwana potocznie INTERPOLEM jest najstarszą i największą międzynarodową organizacją policyjną (gromadzi 190 państw członkowskich).

Zwalczanie handlu ludźmi od dawna jest jednym z priorytetów tej organizacji. INTERPOL odgrywa ważną rolę w omawianym zakresie pomimo, że nie jest legitymowany do prowadzenia samodzielnych działań operacyjnych lub śledczych. Nie posiada również żadnych uprawnień o charakterze nadzorczym w stosunku do takich czynności prowadzonych przez policje krajowe. Organizacja ma na celu rozwijanie współpracy wszystkich służb policji kryminalnej oraz wspieranie działań krajowych służb policyjnych. Istotą roli Interpolu jest tworzenie globalnej platformy do zwalczania przestępczości transgranicznej, nawet w przypadku państw, które nie utrzymują ze sobą stosunków dyplomatycznych. W omawianym kontekście Interpol dąży również do ustanowienia form działania, mogących służyć skutecznemu zapobieganiu i

ściganiu przestępczości narkotykowej. Faktycznie jest to organizacja o charakterze koordynująco-pomocniczym, wspierająca działalność policji państw członkowskich w walce z przestępczością międzynarodową [6].

INTERPOL wywodzi się z Międzynarodowej Komisji Policji Kryminalnych (fr. *Commission Internationale de Police Criminelle* - CIPC), powołanej w 1923 r. na Międzynarodowym Kongresie Policji Kryminalnych w Wiedniu [7]. Zwalczanie handlu ludźmi stało się jednym z priorytetów współpracy międzynarodowej w ramach CIPC już w latach 20-tych XX wieku.

Sytuacja chaosu politycznego panująca w Europie po zakończeniu I Wojny Światowej sprzyjała rozwojowi transgranicznej działalności przestępczej związanej w szczególności z handlem ludźmi, fałszowaniem dokumentów oraz przemytem towarów. W takich okolicznościach wymiana informacji pomiędzy policjami państw europejskich w sposób naturalny stały się konieczne.

Pomimo, że CIPC nie posiadała żadnych uprawnień do inicjowania dochodzeń w sprawach handlu ludźmi, to jej Centrala z siedzibą w Wiedniu spełniła strategiczną rolę w transgranicznym ściganiu organizatorów tego procederu. Pozycja ta wynikała z faktu gromadzenia oraz pośredniczenia w przekazywaniu pomiędzy wszystkimi państwami członkowskimi informacji kryminalnych oraz listów gończych (wniosków ekstradycyjnych) w sprawach handlu ludźmi. Dodatkowo w 1930 r. w ramach wiedeńskiej centrali CIPC utworzono specjalistyczny wydział zajmujący się organizowaniem współpracy międzynarodowej w zakresie zwalczania fałszerstw dokumentów paszportowych [8].

Obecnie, podobnie jak w okresie międzywojennym, głównymi mechanizmami wspierania przez INTERPOL państw członkowskich w przeciwdziałaniu i zwalczaniu zjawiska handlu ludźmi są poszukiwania międzynarodowe dotyczące zarówno sprawców jak i ofiar oraz wymiana informacji i danych wywiadowczych o wszelkich aspektach procederu.

Poszukiwania międzynarodowe osób

Do realizacji poszukiwań międzynarodowych INTERPOL przede wszystkim wykorzystuje notę czerwoną (ang. *red notice*) i notę żółtą (ang. *yellow notice*).

Nota czerwona to sposób przekazywania przez Sekretariat Generalny Interpolu informacji, że dana osoba poszukiwana jest, przez wymiar sprawiedliwości jednego z państw członkowskich czy międzynarodowy sąd lub trybunał karny, jako podejrzana o handel ludźmi w celu aresztowania i ekstradycji. Nota czerwona mylnie nazywana jest międzynarodowym listem gończym, gdyż nie stanowi dla wszystkich państw członkowskich nakazu aresztowania. Każde państwa członkowskie w sposób autonomiczny może uznać notę czerwoną za wystarczającą podstawę do tymczasowego aresztowania, co ma najczęściej miejsce w sytuacji związania umową o ekstradycji z państwem wnioskującym.

W procesie przeciwdziałania handlu ludźmi zastosowanie znajduje również nota żółta, która jest ogłaszana w celu wszczęcia poszukiwań osób zaginionych, w szczególności osób nieletnich. Wszystkie noty publikowane są w systemie Interpolu, do którego dostęp mają wyłącznie uprawnione służby policyjne. Dodatkowo część not czerwonych i żółtych umieszczana jest na ogólnodostępnej stronie internetowej Interpolu (po uprzednim uzyskaniu zgody państwa, na którego wniosek opublikowano notę).

Międzynarodowa wymiana informacji kryminalnych

W sposób naturalny międzynarodowa wymiana informacji kryminalnych w ramach INTERPOLU, zarówno osobowych jak i nieosobowych, jest kluczową metodą wykorzystywaną w zwalczaniu handlu ludźmi. Odbywa się ona w układach bilateralnych i multilateralnych.

Osiągnięciem Interpolu jest wypracowanie wspólnych standardów i zasad wymiany informacji w obrębie wszystkich państw członkowskich. Zwyczajem w ramach Interpolu jest wymiana informacji na wniosek. Dotychczasowe doświadczenie pokazuje, że nie rzadko ma miejsce również

spontaniczna wymiana informacji.

Państwa członkowskie INTERPOLU w współpracując w zwalczaniu handlu ludźmi wymieniają zarówno dane o charakterze operacyjnym jak i pozaoperacyjnym. Dane operacyjne to informacje związane z prowadzonymi na poziomie krajowym czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi (np.: obserwacją osób podejrzewanych) lub czynnościami procesowymi (np. zatrzymanie organizatora handlu ludźmi), które z reguły zawierają dane osobowe.

Dane pozaoperacyjne to informacje dotyczące innych obszarów działania policji niż rozpoznawanie, zapobieganie, wykrywanie czy dowodzenie. Są to informacje na temat rozwiązań prawnych, danych statystycznych czy dane adresowe ekspertów i biegłych w specjalistycznych dziedzinach kryminalistycznych.

Wymiana informacji kryminalnych w ramach INTERPOLU pozwala na osiągnięcie następujących celów:

- powiadomienie państw członkowskich o nowych zjawiskach w handlu ludźmi oraz o nowych sposobach działania sprawców zajmujących się tym procederem (*modus operandi*);

- uzyskanie wsparcia wywiadowczego dla prowadzonych spraw operacyjnych oraz śledztw (dochodzeń) w sprawach handlu ludźmi.

Na platformie Interpolu przekazywane są wyłącznie informacje o charakterze jawnym (nie objęte poufnością ze względu na bezpieczeństwo państwa członkowskiego). Terytorialny zakres ustaleń obejmuje wszystkie państwa członkowskie Organizacji oraz ich terytoria zależne.

Do wymiany informacji w zakresie przeciwdziałania handlu ludźmi zastosowanie znajdują nota zielona (ang. *green notice*) oraz nota niebieska (ang. *blue notice*). Wskazane noty mogą być wydane również z inicjatywy własnej INTERPOLU.

Nota zielona zawiera ostrzeżenia o osobach, które popełniły przestępstwa i istnieje duże prawdopodobieństwo, że mogą popełnić takie samo przestępstwo w innym kraju (np.

informacja, że skazany uprzednio za przestępstwa seksualne na szkodę dzieci podróżować będzie do danego państwa). Zielona nota spełnia przede wszystkim funkcje prewencyjną, gdyż dostarcza informacje wyprzedzające o potencjalnym zagrożeniu.

Nota niebieska wykorzystywana jest w celu rozpoznawania działań przestępczych. Istota jej publikacji jest dążenie do uzyskania dodatkowych danych o osobie lub jej nielegalnej działalności.

Wymiana informacji policyjnych oraz danych policyjnych odbywa się z zastrzeżeniem prawa narodowego i przy wykorzystaniu udostępnianych przez INTERPOL systemów komunikacyjnych.

W aspekcie technicznych do przesyłania informacji kryminalnych oraz rozpowszechnieniach informacji o poszukiwaniach wykorzystywany jest system I-24/7. Zarządzanie całym systemem jest zadaniem własnym Sekretariatu Generalnego.

Omawiany system zapewnia stałą łączność pomiędzy wszystkimi krajowymi biurami INTERPOLU oraz Sekretariatem Generalnym. Przesyłanie informacji odbywa się z wykorzystaniem szyfrowanej technologii internetowej.

Informacje w przedmiocie handlu ludźmi wymieniane są w systemie I-24/7 z wykorzystaniem wystandaryzowanego formatu HST (ang. *Human Smuggling and Trafficking* -HST).

Poprzez I-24/7 krajowe biura Interpolu mają bezpośredni dostęp do Międzynarodowej Listy Ekspertów ds. Zwalczenia Handlu Ludźmi (ang. *International Contact Directory for People Smuggling Issues*), która zawiera dane kontaktowe (imiona, nazwiska, numery telefonów, adresy mail) przedstawicieli właściwych organów ścigania państw członkowskich. W 2011 omawiana lista zawierała dane kontaktowe 186 ekspertów z 135 państw.

Bazy danych INTERPOLU

Dostęp do baz danych dla krajowych biur INTERPOLU możliwy jest za pośrednictwem Sekretariatu Generalnego lub bezpośrednio z wykorzystaniem systemu I-24/7 (jeśli

przyznane zostało im takie uprawnienie).

Podstawowe znaczenie ma Baza Danych Nominalnych (ang. *Nominal Databse* –ND), która zawiera dane jednoznacznie identyfikujące osobę. ND jest najstarszą bazą danych administrowaną przez INTERPOL. Zgromadzone są tu informacje dotyczące osób, które zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego są podejrzane o popełnienie przestępstwa lub udział w przestępstwie objętym kompetencją Interpolu, osób skazanych lub poszukiwanych za takie przestępstwo (w tym przestępstwo handlu ludźmi), osób podejrzanych o działalność terrorystyczną, osób zaginionych (w tym ofiar handlu ludźmi) oraz n/n zwłok.

Podstawą dokonania rejestracji w ND jest przesłana przez państwo członkowskie dyfuzja (informacja o poszukiwaniach osoby) lub wniosek do Sekretariatu Generalnego Interpolu o publikację jednej z not. W 2013 r. w ND zarejestrowanych było ponad 155 000 rekordów.

Należy wskazać na możliwości wykorzystania zagadnieniowych baz danych INTERPOLU, w tym:

- Bazy Wizerunków Nieletnich Ofiar Przestępstw Seksualnych (ang. *Interpol Child Abuse Image Database* - ICAID), gdzie gromadzone są wizerunki nieletnich ofiar nadużyć seksualnych;

- Bazy Miejsc Przestępstw Seksualnych Na Szkodę Nieletnich (ang. *Interpol Child Sexual Exploitation Database* - ICSED), gdzie gromadzone są dane pozwalające na identyfikację miejsc przestępstw seksualnych na szkodę nieletnich oraz sprawców zaangażowanych w zasilanie stron internetowych w zdjęcia o treściach pedofilskich.

W procesie zwalczania handlu ludźmi zastosowanie znajduje również Baza Skradzionych i Utraconych Dokumentów Podróży (ang. *Stolen and Lost Travel Documents* - SLTD), która pozwala funkcjonariuszom krajowych biur Interpolu i innych uprawnionych służb krajowych (np. imigracyjnych, celnych, ochrony granic) na szybkie ustalenie czy dokument podróży (np. paszport, wiza lub dowód tożsamości) okazywany w trakcie kontroli (np. na

lotnisku, przejściu granicznym) został zgłoszony jako skradziony lub utracony.

Baza SLTD została utworzona w roku 2002 jako odpowiedź na ataki terrorystyczne z 11 września 2001 r. w USA w celu ograniczenia możliwości przekraczania granic państwowych przy wykorzystaniu skradzionych lub utraconych dokumentów podróży.

W latach 2002 - 2014 w bazie SLTD na podstawie zgłoszeń państw członkowskich zarejestrowano ponad 40 milionów dokumentów podróży. Obecnie rejestracji w bazie SLTD dokonuje 167 państw członkowskich. W roku 2013 służby policyjne państw członkowskich Interpolu dokonały ponad 800 mln sprawdzeń w bazie SLTD, co pozwoliło na ujawnienie ponad 67 tys. skradzionych lub utraconych dokumentów podróży. Szacuje się, że wykorzystanie Bazy SLTD na przestrzeni roku 2015 przekroczy liczbę miliarda sprawdzeń. Szczegółowe dane ilościowe dotyczące zasobów bazy SLTD w latach 2002-2013 przedstawiono w tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Dane ilościowe dotyczące zasobów bazy SLTD w latach 2002-2013.

Rok	Liczba zarejestrowanych dokumentów	Liczba sprawdzeń	Liczba państw dokonujących rejestracji
2013	39,519,010	808,999,283	166
2012	35,320,073	739,857,702	166
2011	31,257,849	679,877,481	161
2010	23,985,965	499,885,216	154
2009	19,857,921	326,355,744	147
2008	16,706.281	76,541,088	145
2007	13,921,191	20,362,042	133

2006	13,297,631	4,819,907	121
2005	8,954,461	212,875	91
2004	5,667,505	21,091	65
2003	299,264	1,486	35
2002	3,900	145	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Sekretariatu Interpolu (<http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Border-management/SLTD-Database>, dostęp na 25.03.2015 r.).

Na przestrzeni lat 2003 -2013 sprawdzenia w bazie SLTD wzrosły z początkowego poziomu 100 przeszukiwań miesięcznie do prawie 100 mln sprawdzeń w skali jednego miesiąca. Proporcjonalnie wzrasta liczba zidentyfikowanych osób, które podróżują z wykorzystaniem dokumentów zarejestrowanych w przedmiotowej bazie.

Sekretariat Generalny Interpolu nie jest automatycznie notyfikowany o kradzieży czy utracie dokumentu podróży i nie posiada bezpośredniego dostępu do krajowych rejestrów tego rodzaju informacji. Szczegółowe informacje dotyczące skradzionych lub utraconych dokumentów podróży rejestrowane są w bazie SLTD bezpośrednio przez krajowe biura Interpolu przy wykorzystaniu systemu I-24/7. Zgodnie z przyjętą zasadą tylko państwo, które wydało dokument może dokonać rejestracji w bazie SLTD. W odniesieniu do gromadzenia danych bazy SLTD państwa członkowskie przyjęły rozwiązanie kompromisowe. Zdecydowano, że gromadzone tu będą wyłącznie dane dotyczące numeru dokumentu oraz daty i miejsca jego wydania. W praktyce informacje te pozwalają na zidentyfikowanie nielegalnego posługiwania się dokumentem uprzednio skradzionym lub utraconym.

W roku 2007 INTERPOL uruchomił dwa nowe

zintegrowane rozwiązania informatyczne nazwane FIND (ang. *Fixed Integrated Network Database*) oraz MIND (ang. *Mobil Integrated Network Database*) pozwalające na dokonywanie sprawdzeń w bazie SLTD z poziomu jednostek terenowych policji i punktów kontroli granicznej. Rozwiązanie MIND/FIND ma na celu rozszerzenie dostępu do zasobów bazy SLTD. Użytkownicy z wyznaczonych instytucji krajowych mają dzięki temu możliwość zadawania pytań na zasadzie hit – no hit.

W 2000 roku na mocy rezolucji AGN/69/RES/3 Zgromadzenie Ogólne Interpolu powołało Grupę Roboczą ds. Handlu Kobietami (GRds.HK), która pełni rolę głównego interlokutora dla Sekretariatu Generalnego Interpolu w zakresie swego działania [9]. W ramach GRds.HK nie rzadziej niż raz do roku odbywają się spotkania ekspertów policyjnych reprezentujących zainteresowane państwa. Ich głównym zadaniem jest wypracowywanie rozwiązań i zaleceń systemowych dotyczących współpracy policji kryminalnych w zwalczaniu handlu ludźmi. Działanie GRds.HK posiada głównie wymiar teoretyczny i skupia się m. in.: na standaryzacji metod policyjnych, zwiększeniu świadomości zagrożenia handlu ludźmi, programowaniu szkoleń oraz promowaniu programów profilaktycznych. Grupa ma za zadanie również identyfikację najnowszych trendów i prawidłowości w handlu ludźmi. Przeprowadzana jest analiza fenomenologiczna omawianej działalności przestępczej w poszczególnych regionach świata oraz identyfikowane są najbardziej aktywne organizacje przestępcze. Następnie eksperci formułują zalecenia odnośnie typu działań jakie uważają za potrzebne w celu skutecznego przeciwdziałania tego rodzaju zagrożeniom.

GRds.HK opracowała podręcznik opisujący skalę problemu oraz podejście do jego zwalczania w różnych częściach świata. W podręczniku zawarto opisy skutecznych praktyk i metod stosowanych w śledztwach, związanych z handlem kobietami. Ponadto celem GRds.HK jest pomoc w nawiązywaniu

kontaktów między policjami poszczególnych państw, które są zaangażowane w poszczególne sprawy i oferowanie pomocy w analizowaniu powiązań pomiędzy śledztwami prowadzonymi w poszczególnych krajach. W pracach grupy uczestniczy Polska.

W ciągu 90-letniej praktyki w ramach INTERPOLU zostały wypracowane mechanizmy i instrumenty współpracy policyjnej, które z powodzeniem są wykorzystywane do przeciwdziałania handlu ludźmi. Wskazać tu trzeba przede wszystkim na utrzymywanie globalnego kanału stałej łączności policyjnej, zarządzanie globalnym systemem poszukiwań policyjnych oraz administrowanie międzynarodowymi bazami informacji kryminalnej. Ponadto INTERPOL wspomaga policje państw członkowskich w przeciwdziałaniu handlu ludźmi poprzez tworzenie zespołów zadaniowych, realizację projektów kontr-przestępczych i operacji międzynarodowych, funkcjonowanie sieci oficerów kontaktowych, dostarczanie produktów analitycznych, organizowanie szkoleń. .

Bibliografia:

1. I. Malinowska, W. Szczepański, *Współdziałanie policji z wybranymi podmiotami w zwalczaniu handlu ludźmi*, Zeszyty Naukowe «Obronność» 1/2013, s. 169.
2. Rezolucja legislacyjna Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2010 roku.
3. M. Pomarańsk-Bielecka, M. Wisniewski, *Analiza przepisów prawa definiujących i penalizujących handel dziećmi*, Dziecko krzywdzone nr 4 (33) 2010, Warszawa, s. 7.
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r., dz. U. nr 89, poz. 555 z późn. zm.
5. Ustawa o Policji, tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 7, poz. 58 z późn. zm.; Ustawa o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu Dz. U. Nr 74, poz. 766 z późn. zm.; Ustawa o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym Dz. U. Nr 104, poz. 708 z późn. zm.; Ustawa o Straży Granicznej, tekst jedn. Dz. U. z 2005 r., Nr 234, poz. 1997 z późn. zm.; Ustawa o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego i Wywiadu Wojskowego Dz. U. Nr 104, poz. 709; Ustawa o Żandarmerii Wojskowej Dz. U. Nr 123, poz. 1353 z późn. zm.; Ustawa o Kontroli Skarbowej, tekst jedn. Dz. U. z 2004 r., Nr 8, poz. 65.
6. I. Gawłowicz, M. A. Wasilewska, *Międzynarodowa współpraca*

w walce z przestępczością, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004, s. 50 i n.

7. Art. 1 Statutu Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej – Interpol, przyjętego w Wiedniu dnia 13 czerwca 1956 r. (dalej: Statut Interpolu).

8. Por. M. Deflem, *Policing world society: Historical foundations of international police cooperation*, op. cit. s. 30.

9. www.interpol.int/content/.../4/.../AGN69RES3.pdf dostęp na 15.03.2015.

~Досвід Польщі у протидії насильству у сім'ї: деякі аспекти~

Максимів Л.В., науковий співробітник наукової лабораторії з проблем кадрового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки, психологічної служби та Національної гвардії України Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Насильство в сім'ї є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. У більшості випадків протиправні дії проти когось із членів родини супроводжуються актами агресії, приниження та жорстокої поведінки. Подібні дії з боку насильника приводять до негативного фізичного, психічного та соціального стану здоров'я постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найбільше страждають від сімейного насильства жінки, діти та люди похилого віку, хоча про останню категорію йдеться дуже мало [1].

Протидія сімейному насильству набула статусу світової проблеми з моменту оприлюднення статистичних даних ООН про те, що від вчинення насильства в сім'ях потерпає кожна третя, а Всесвітньою організацією охорони здоров'я – кожна шоста жінка [2]. Тому виникає необхідність